

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

İZMİR'İN YEŞİL ve MAVİ BÜYÜME GÖRÜNÜMÜ

2024

İZMİR'İN YEŞİL VE MAVİ BÜYÜME GÖRÜNÜMÜ - 2024

Yayın Sahibi

İzmir Kalkınma Ajansı
Megapol Çarşı Kule, Halkapınar Mahallesi,
1203/11. Sk. No: 5-7, Kat: 19
35170 Konak/İzmir
Tel : 0232 489 81 81
Faks : 0232 489 85 05
E-posta: bilgi@izka.org.tr

HAZIRLAYANLAR

Yeşil Büyüme Görünümü

Emine Bilgen EYMİRLİ
Sinem ÖZDEMİR DURMUŞLAR
Tuğçe Nur İNAK

Mavi Büyüme Görünümü

Dr. Saygın Can OÇUZ
Özgen Küçükil

Grafik Tasarım

Orçun ANDIÇ
Hasan Can ÇAKIR

© 2025, İZKA. Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralananmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları İzmir Kalkınma Ajansı'na aittir. Bu İZKA eserinden kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

İZMİR'İN YEŞİL VE MAVİ BÜYÜME GÖRÜNÜMÜ

2024

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1. GİRİŞ	6
BÖLÜM 2. İZMİR'İN YEŞİL BÜYÜME GÖRÜNÜMÜ	10
2.1. İklim Değişikliği ve Hava Kalitesi	11
2.2. Temiz Enerji ve Enerji Verimliliği	16
2.3. Atık Yönetimi	19
2.4. Su Yönetimi	22
BÖLÜM 3. İZMİR'İN MAVİ BÜYÜME GÖRÜNÜMÜ	24
3.1. Deniz Taşımacılığı ve Liman Hizmetleri	25
3.2. Gemi Geri Dönüşümü	28
3.3. Su Ürünleri ve Balıkçılık	28
3.4. Kıyı Turizmi	32
BÖLÜM 4. GENEL DEĞERLENDİRME	34

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1.	Havada Asılı Partikül Madde Miktarı ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) (2019-2023)	12
ŞEKİL 2.	İzmir'de Partikül Madde Ulusal Limit Değeri Aşılan Gün Sayısının Aylık Dağılımı (2023)	14
ŞEKİL 3.	Türkiye'de ve İzmir'de Kişi Başına Düşen Toplam Elektrik Tüketimi (KWh) (2017-2021)	17
ŞEKİL 4.	Türkiye'de ve İzmir'de Günlük Kişi Başı Atık Üretim Miktarı (kg) (2019-2023)	19
ŞEKİL 5.	İzmir'de Geri Kazanım Tesisi ve Çalışanı Sayısı (2019-2024)	21
ŞEKİL 6.	İzmir'de Yer Üstü Suyu Tüketimi (2019-2023)	23
ŞEKİL 7.	İzmir'de Yer Altı Suyu Tüketimi (2021-2023)	23

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1.	Yıllara Göre İzmir'in Ortalama En Yüksek Sıcaklık ve En Yüksek Sıcaklık Değerleri	11
TABLO 2.	Havada Asılı Partikül Madde Miktarı ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) (2019-2023)	12
TABLO 3.	İzmir'de Partikül Madde Ulusal Limit Değeri Aşılan Gün Sayısı (2023)	13
TABLO 4.	İzmir'de Kükürtdioksit (SO_2) Emisyon Değerleri (2019-2023)	15
TABLO 5.	İzmir'de Elektrik Tüketimi (2017-2021)	16
TABLO 6.	Sarf Amaçlarına Göre Kişi Başına Düşen Elektrik Tüketim Miktarları (KWh) (2017-2021)	17
TABLO 7.	Türkiye'de ve İzmir'de Toplam Elektrik Enerjisi ve Diğer Enerji Tüketimi (2019-2023)	18
TABLO 8.	Türkiye'de ve İzmir'de Üretilen Atık Miktarı (bin ton/yıl) (2019-2023)	20
TABLO 9.	Geri Kazanılan Atık Miktarı (ton/yıl) (2019-2023)	20
TABLO 10.	İllere ve Türkiye Geneline Göre Geri Kazanım Tesisi Sayısı ve Tesis Kapasitesi (2024)	21
TABLO 11.	İzmir'de ve Türkiye'de Kişi Başı Günlük Atık Su Miktarı (2019-2023)	22
TABLO 12.	İzmir'de ve Türkiye'de Belediyelerin Atık Su Arıtma Faaliyetleri (2018-2022)	22
TABLO 13.	Seçilmiş Liman Göstergeleri Bakımından İzmir Limanlarının Durumu (2018-2023)	26
TABLO 14.	İzmir Limanlarında Son 5 Yılda Elleçlenen Yük ve Konteyner	26
TABLO 15.	İzmir'den Ro-Ro Gemileri ile Taşınan Araç Sayısı ve Hatlar (2018-2023)	27

TABLO 16.	İzmir'e Söküme Gelen Gemi Adetleri ve Tonajları (2022-2023)	28
TABLO 17.	Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İzmir'in Payı (2018-2023)	28
TABLO 18.	İzmir'de Yetiştiricilik Yoluyla Üretilen Balık Miktarı (2018-2023)	29
TABLO 19.	İzmir'de Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan Özel Sektör Firma Sayısı (2018-2023)	29
TABLO 20.	İzmir İhracat Verileri (2022-2023)	29
TABLO 21.	İzmir'den İhraç Edilen Başlıca Balık Türlerinin Miktarı ve Değeri (2022-2023)	30
TABLO 22.	Ülkelere Göre İhracat Miktarı (2022-2023)	30
TABLO 23.	İzmir'den Balık İhraç Edilen Ülkeler ve İhracat Değerleri (2022-2023)	30
TABLO 24.	İşlenmiş Deniz Ürünlerinin İzmir'den İhracat Oranı, İhracat Miktarı, İhracat Değeri (2022-2023)	31
TABLO 25.	İzmir'de Mavi Bayraklı Plaj ve Şehre Gelen Turist Sayısı (2018-2023)	32
TABLO 26.	İzmir'e Gelen Kruvaziyer Gemi ve Yolcu Sayısı (2018-2023)	32
TABLO 27.	İzmir'den Deniz Yoluyla Yurt Dışına Bağlanan Yolcu Taşıma Hattı ve Taşınan Yolcu Sayısı (2022-2023)	33
TABLO 28.	İzmir'de Vapur ile Taşınan Araç ve Yolcu Sayıları (2018-2023)	33

Aliağa, Kuş Cenneti

BÖLÜM 1.

Giriş

Sasalı, Kuş Cenneti

İklim değişikliğinin etkileriyle mücadele eden dünyamız; bir taraftan da salgın hastalıklar, doğal afetler ve kaynak kıtlığı gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Hızlı teknolojik gelişim, kontrolsüz nüfus artışı ve aşırı kaynak kullanımı, küresel tehditler yaratırken düşük karbonlu bir ekonomik sisteme geçmeyi hedeflemek, bu tehditlerle başa çıkmak için önemlidir. Sürdürülebilir kalkınma bağlamında yeşil büyüme, çevre teknolojileri üzerine gelişen ve doğal kaynakları koruyarak ekonomik kalkınma sağlamayı amaçlayan bir model olarak benimsenmektedir. Mavi büyüme ise okyanusların, denizlerin ve diğer su kaynaklarının korunmasını ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını amaçlamaktadır. Birçok ülke, yeşil ve mavi büyümeyi ulusal kalkınma stratejilerine entegre etmekte ve bu doğrultuda politikalar geliştirmektedir.

İzmir'in; şehrin kuzey aksındaki ağır sanayi tesislerine, Küçük Menderes Havzası ile Bakırçay Havzası'ndaki yoğun tarımsal üretime, kent merkezi ile Yarımada Bölgesi'ne uzanan yoğun kentsel nüfusa ve turizm hareketliliğine bağlı olarak, büyük bir çevresel baskı altında olduğu görülmektedir.

Şehirdeki sanayi faaliyetlerinin önemli miktarda kirletici ve tehlikeli atık üretmesi ve hem sanayi hem de tarımda yoğun su kullanımına sahip sektörlerin varlığından dolayı, İzmir bölgesi ilgili standarda göre su fakiri bir bölgedir. Çok sektörlü yapısı ve ihracatçı karakteri ile öne çıkan İzmir ekonomisinin mevcut olumlu eğilimlerinin önümüzdeki yıllarda da devam edebilmesi ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir ekosistemin bırakılabilmesi için kaynakların çevresel hassasiyetleri gözeterek verimli şekilde kullanılması bir zorunluluktur.

Bu çerçevede, sürdürülebilir kalkınma kavramını karasal ve denizel ekosistemlerde bir bütün olarak ele alan "yeşil dönüşüm" ve "mavi ekonomi", Ajansımız tarafından İzmir için öncelikli politika alanları olarak benimsenmiştir. Bu öncelikler doğrultusunda bölgesel analiz ve strateji çalışmaları yapılmakta ve yerelde yapılacak çalışmalar için bilgi tabanı oluşturmak üzere analizler ve yol haritaları hazırlanmaktadır. Bu çalışmaların en başta geleni, İzmir'in yeşil ve mavi büyüme yaklaşımlarına uygun olarak gelişmesini yönlendirmek amacıyla hazırlanan ve 2022 yılında yayımlanan İzmir'de Yeşil Dönüşüm ve Mavi Fırsatlar Perspektifi'dir.

İklim değişikliği ile mücadele ve sahip olunan çevresel tehditlerin ortadan kaldırılarak ekonomik gelişmenin devamlılığının sağlanmasına yönelik hazırlanan İzmir'de Yeşil Dönüşüm ve Mavi Fırsatlar Perspektifi, kentin gelecek 10 yıllık dönemde sürdürülebilir kalkınması için kritik bir yerel kalkınma stratejisidir. İzmir'de Yeşil Dönüşüm ve Mavi Fırsatlar Perspektifi çalışması, yeşil ve mavi büyümeye geçişin risklerini ve bu risklerin nasıl azaltılabileceğini ekonomik, çevresel ve sosyal faydalarla beraber ortaya koymakta ve yerelde odaklanılacak alanları belirlemektedir.

Denize ve denizle ilgili faaliyetler temelinde şekillenen mavi büyüme içinde İzmir'in barındırdığı fırsatların önemli bir kısmı da liman ile alakalıdır. İzmir ekonomisine kıyı ve denizlerimizin katkısını arttırmak amacı ile hayata geçirilen İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi ve Gelişim Perspektifi, bölgede ekonomik faaliyetlerin ve kaynakların sürdürülebilirliği açısından önemli yer teşkil etmektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde 2022'de yayımlanan İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi ve Gelişim Perspektifi, liman şehri İzmir'in liman ekosistemini analiz etmekte ve liman ekonomisini geliştirecek adımları ortaya koymaktadır. İzmir'in sahip olduğu güçlü liman altyapısı ve deneyimini, günümüzün değişen koşulları içinde daha ileriye nasıl taşıyabileceğini, deniz taşımacılığı ve liman hizmetleri özelinde bölge cazibesinin artırılabilmesi için benimsenmesi gereken stratejileri ele alan İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi ve Gelişim Perspektifi, sektörle ilgili yerel ve ulusal boyutta yol gösterici niteliğe sahiptir.

Bölgesel analizler ve stratejiler, sürdürülebilirlik yolunda İzmir için güçlü bir kalkınma gündemi ve politika öncelikleri seti tanımlamaktadır. Farklı alanlar ile kesişen bu öncelikler doğrultusunda bölgenin izlenmesi ve bölgedeki değişimlerin dikkate alınması, en az analiz ve strateji çalışmaları kadar önemli olan izleme ve değerlendirme faaliyetlerini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk doğrultusunda, 2024 yılında yapılan çalışmalar ile İzmir'in Yeşil ve Mavi Büyüme Görünümü çalışması başlatılmıştır.

İzmir'in Yeşil ve Mavi Büyüme Görünümü çalışmasında, İzmir için yeşil ve mavi dönüşüm birlikte ele alınmış ve geliştirilen 35 farklı gösterge seti ile bölgenin yeşil büyüme ve mavi büyüme perspektifinden

durumuna ilişkin veriler bir araya getirilmiştir. Yeşil ve mavi büyüme görünümü temsil eden gösterge setlerinin belirlenmesinde; ilgili literatür ve var olan örnekler dikkate alınmış; İzmir ölçeğinde temsil gücü, benzer çalışmaların tekrar yapılabilmesi için sınırlılık ve verilerin erişilebilirliği kriterleri göz önünde tutulmuştur.

Raporda yeşil görünüm; iklim değişikliği ve hava kalitesi, temiz enerji ve enerji verimliliği, atık yönetimi ve su yönetimi başlıklarında incelenmiştir. Mavi görünüm başlığı altında ise, mavi ekonominin parçası olan deniz taşımacılığı ve limanlar, gemi geri dönüşümü, su ürünleri ve kıyı turizmi sektörleri hakkında göstergelere yer verilmiştir. Çalışmada verilerle güncel durumun tespiti yanında yıllara ve ülke geneline göre kıyaslamalar yapılmıştır.

Çevresel sürdürülebilirliği sağlamak, ekonomik büyümeyi desteklemek ve toplumsal refahı arttırmak için fırsatlar sunan yeşil ve mavi dönüşüm bağlamında yerelde yapılacak çalışmalar ve atılacak adımlar gelecek için büyük önem taşımaktadır. Bu alandaki çalışmalar, tek bir kesimin sorumluluk alanında olmayıp aksine kamu, özel sektör ve sivil toplum kesimlerinin ortak sorumluluğunu ve birlikte hareket etmesini gerektirmektedir. *İzmir'in Yeşil ve Mavi Büyüme Görünümü 2024* raporunun İzmir'deki kurum ve kuruluşların bu konudaki iş birlikleriyle analiz ve planlama, politika oluşturma, karar verme ve fon kaynaklarından faydalanma süreçlerine katkıda bulunmasını dileriz.

Balçova, Çakalburnu Lagünü

BÖLÜM 2.

İzmir'in Yeşil Büyüme Görünümü

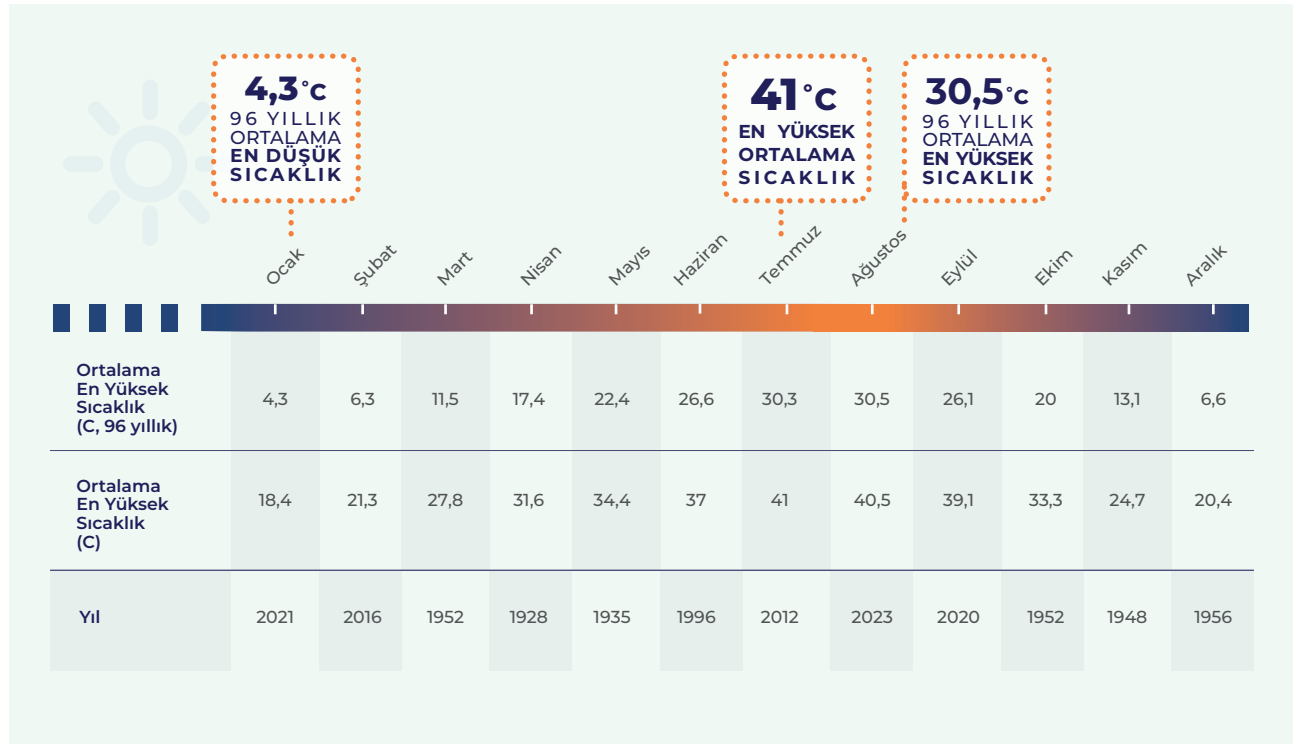
2.1. İklim Değişikliği ve Hava Kalitesi

İzmir'de ortalama sıcaklıklar artarken yağış miktarında belirgin bir azalma gözleniyor.

İzmir'de küresel iklim değişikliğinin etkileri belirgin biçimde artıyor. Ortalama sıcaklıkların 30,3°C ve 30,5°C olarak kaydedildiği temmuz ve ağustos aylarında,

yaklaşık 10°C'lik artışla son 96 yılın en yüksek sıcaklıkları yaşanmıştır. Yaz aylarında görülen ekstrem sıcaklıkların yanı sıra, 2016 yılı sonrasında ocak ve şubat aylarında da aylık ortalamanın çok üzerinde sıcaklık değerleri kaydedilmiştir. Bu durum, iklim değişikliği etkileriyle meydana gelen olağan dışı sıcaklık artışlarının son 10 yıllık dönemde daha belirgin bir biçimde yaşandığını göstermektedir.

TABLO 1. Yıllara Göre İzmir'in Ortalama En Yüksek Sıcaklık ve En Yüksek Sıcaklık Değerleri

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

İklim değişikliğinin etkilediği diğer parametre, İzmir'in aldığı yağış miktarıdır. 1927-2023 yılları arasında İzmir'e haziran ayında düşen yağış ortalaması 36,7 mm iken bu değer, 2024 yılı haziran ayında son 64 yılın en düşük yağış miktarı olan 0,4 mm'ye düşmüştür.

Karşıyaka, Konak ve Bornova, hava kirliliğinin en fazla yaşandığı ilçeler oldu.

İzmir'in hava kirliliği seviyeleri; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının ve İzmir Büyükşehir Belediyesinin şehrin 22 noktasına kurduğu istasyonlarda, özelleşmiş cihazlar yardımıyla sürekli ölçülüyor. Ölçüm sonuçlarına göre, son beş yıllık dönemde, Karşıyaka, Konak, Bornova ve Gaziemir istasyonlarında havada asılı partikül madde (PM10) değerlerinde

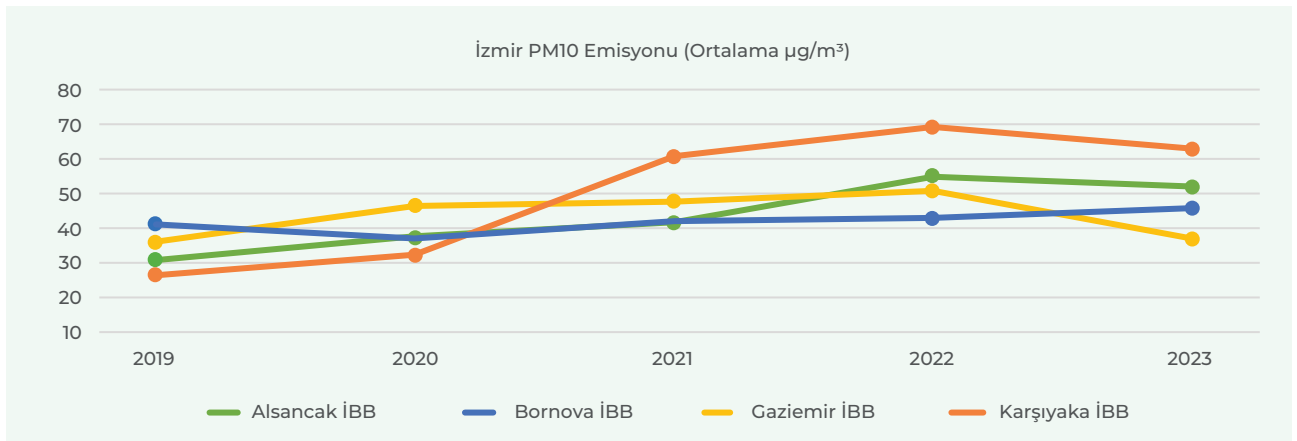
ciddi bir artış gözlemlenmiştir. Sanayi tesislerinden, yakma tesislerinden ve inşaat faaliyetlerinden kaynaklanan partikül madde yoğunlaşması, Karşıyaka'da %138, Konak'ta %66 ve Bornova'da %12 oranında artmıştır. Bu hızlı artışta, 2020 depreminden sonra hızlanan inşaat faaliyetlerinin de büyük rolü olduğu düşünülebilir.

TABLO 2. Havada Asılı Partikül Madde Miktarı ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) (2019-2023)

Emisyon ¹	İstasyon	2019	2020	2021	2022	2023
PM10 (Ortalama $\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Alsancak İBB	30,93	37,8	41,72	54,99	52
	Bayraklı	44,68	37,33	38,7	38,88	44
	Bornova İBB	41,19	37,17	41,95	43,11	46
	Çiğli	32,61	34,61	28,87	45,39	22
	Gaziemir	36	46,53	47,88	50,85	37
	Güzelyalı	40,59	31,44	31,26	31,82	29
	Karşıyaka	26,55	32,32	60,93	69,35	63
	Şirinyer	31,61	33,53	19,59	28,47	32
	Aliağa	-	-	55	44	35

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

ŞEKİL 1. Havada Asılı Partikül Madde Miktarı ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) (2019-2023)

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

Havada asılı partikül maddeler için belirlenen ulusal limit değeri, 2023 yılında Bornova'da 231 gün, Konak'ta ise 177 gün aşılmıştır. Buna göre, söz konusu ilçelerin

hava kalitesi, yılın yaklaşık yarısından fazlasında, belirlenen standartların altında kalmıştır.

1 Renkli vurgulanan değerler, partikül madde için belirlenen $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ limit değerini aşan ölçümleri göstermektedir.

TABLO 3. İzmir'de Partikül Madde Ulusal Limit Değeri Aşılan Gün Sayısı (2023)

Konak (Alsancak)

Partikül Madde Ulusal Limit Değeri
Aşılan Gün Sayısı

Ocak	23	Ağustos	13
Şubat	11	Eylül	30
Mart	6	Ekim	19
Nisan	2	Kasım	21
Mayıs	8	Aralık	12
Haziran	9		
Temmuz	23		
		Toplam	177

Karşıyaka

Partikül Madde Ulusal Limit Değeri
Aşılan Gün Sayısı

Ocak	13	Ağustos	18
Şubat	12	Eylül	23
Mart	12	Ekim	6
Nisan	5	Kasım	2
Mayıs	17	Aralık	0
Haziran	22		
Temmuz	9		
		Toplam	139

Gaziemir

Partikül Madde Ulusal Limit Değeri
Aşılan Gün Sayısı

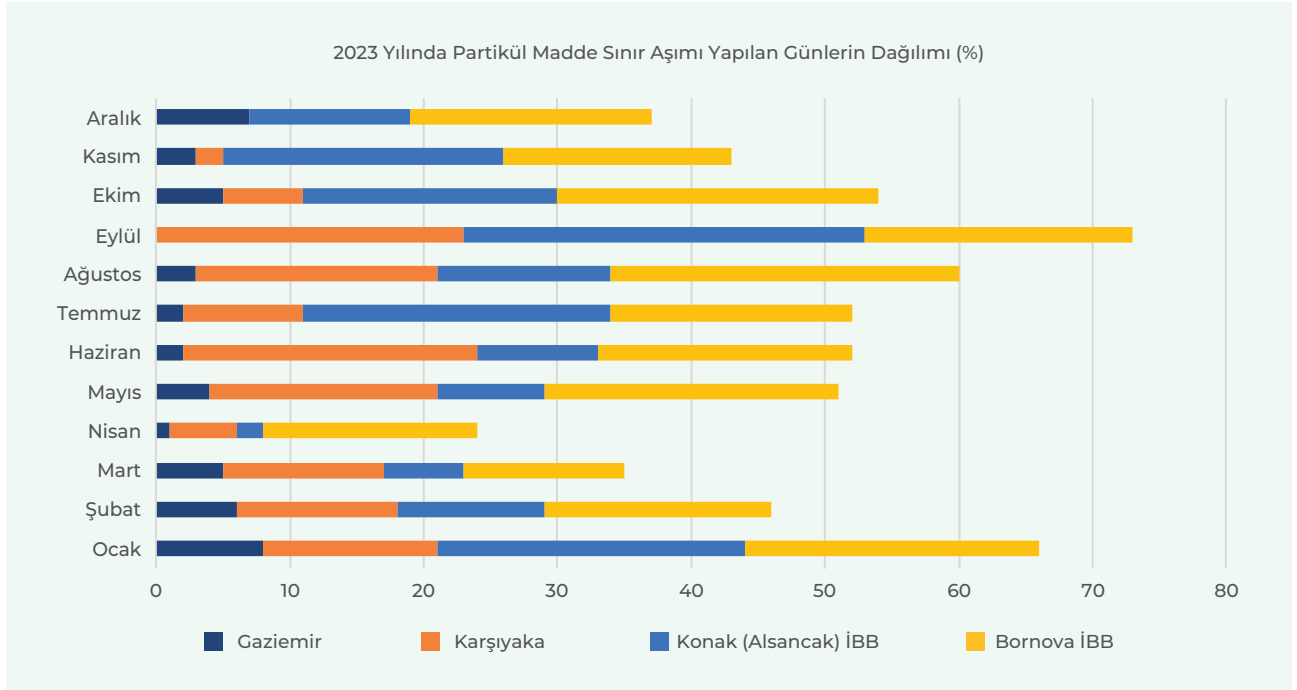
Ocak	8	Ağustos	3
Şubat	6	Eylül	0
Mart	5	Ekim	5
Nisan	1	Kasım	3
Mayıs	4	Aralık	7
Haziran	2		
Temmuz	2		
		Toplam	46

Bornova

Partikül Madde Ulusal Limit Değeri
Aşılan Gün Sayısı

Ocak	22	Ağustos	26
Şubat	17	Eylül	20
Mart	12	Ekim	24
Nisan	16	Kasım	17
Mayıs	22	Aralık	18
Haziran	19		
Temmuz	18		
		Toplam	231

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

ŞEKİL 2. İzmir'de Partikül Madde Ulusal Limit Değeri Aşılan Gün Sayısının Aylık Dağılımı (2023)

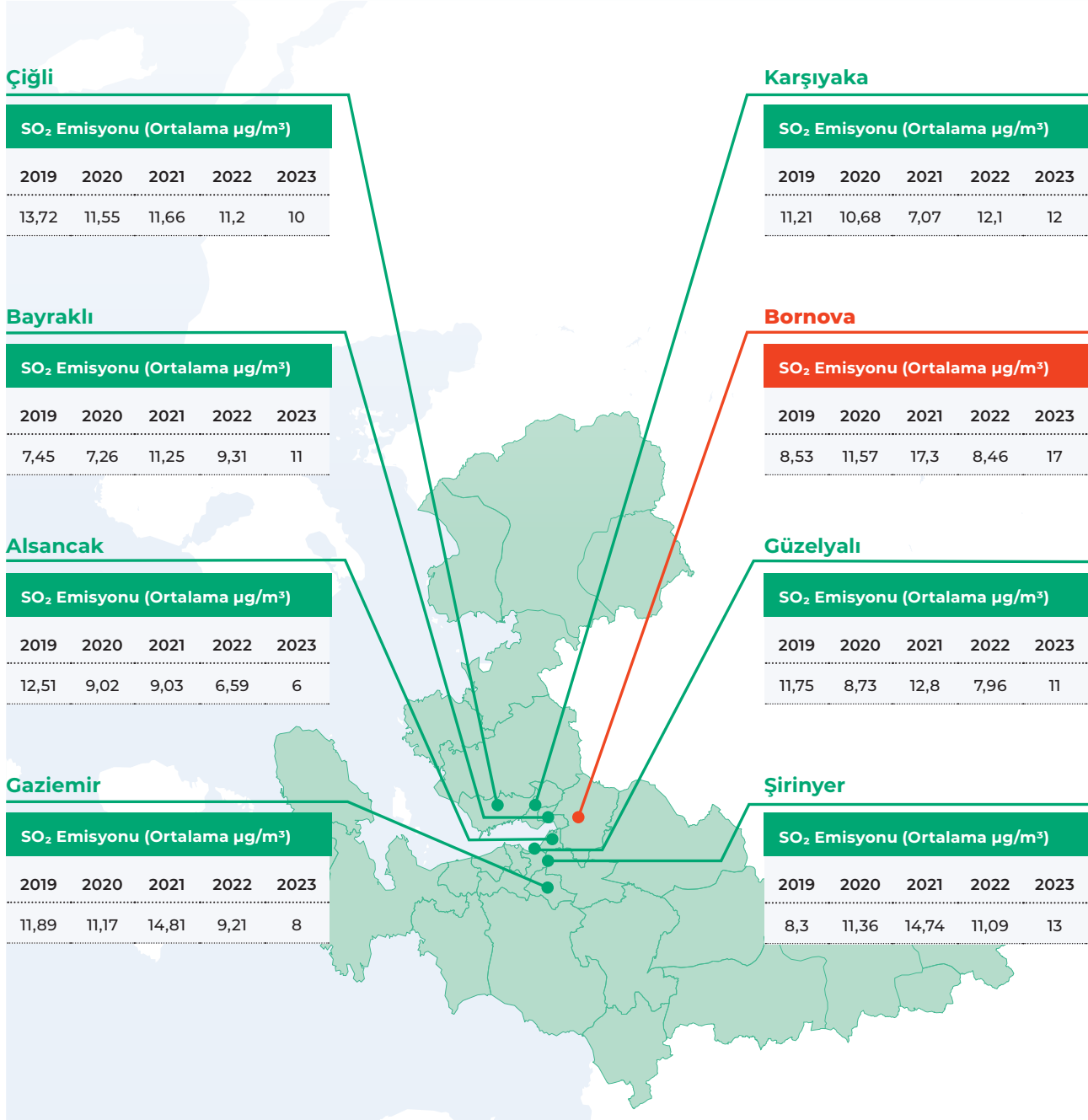
Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

Isınma ihtiyacının karşılanması, sanayi tesislerinin enerji tüketmesi ve ulaşım ve taşımacılık amacıyla araçların kullanımı atmosferdeki kükürtdioksit emisyonunun başlıca sebepleridir. 2023 yılında İzmir'de bu faaliyetlerden kaynaklanan kükürtdioksit

yoğunlaşmaları tüm ilçelerde ulusal sınırın altında kalmıştır. Bornova, hava kirliliği ölçümü yapılan ilçeler arasında kükürtdioksit emisyon değeri en yüksek olan ilçedir.

Bornova, Büyükpark

TABLO 4. İzmir'de Kükürtdioksit (SO₂) Emisyon Değerleri (2019-2023)

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

2.2. Temiz Enerji ve Enerji Verimliliği

İzmir'de 2021 yılında toplam 22,1 MWh elektrik enerjisi tüketilmiştir. Elektrik enerjisinin %52,3'ü sanayide, %21,3'ü meskenlerde, %20,1'i kamu kurumlarında ve ticarethanelerde, %2,1'i de tarımda kullanılmış olup 2017 yılı verilerine göre toplam elektrik enerjisi tüketimi %10,6 oranında artmıştır.

En yüksek artış %24,6 oranıyla ticarethanelerde ve %16,5 ile tarımda kaydedilmiştir. Toplam elektrik enerjisi tüketiminde en fazla paya sahip olan sanayi tüketiminin 2017-2021 yılları arasındaki artış oranı, Türkiye genelindeki artış oranından daha düşüktür.

İzmir'in 2017-2021 yılları arasındaki elektrik enerjisi tüketimi artışı, ülke ortalamasının altında kaldı.

TABLO 5. İzmir'de Elektrik Tüketimi (2017-2021)

	2017	2018	2019	2020	2021	2021 Yılı Payı (%)	2017 - 2021 Yılları Değişim İzmir	2017 - 2021 Yılları Değişim Türkiye
 Toplam Tüketim (MWh)²	19.935.960	20.981.892	19.935.960	19.935.960	19.935.960	-	10,6	15,1
 Resmi Daire	335.921	472.577	430.812	385.293	390.749	1,8	16,3	32,9
 Sanayi İşletmesi	10.665.427	11.026.608	10.535.926	10.049.511	11.536.376	52,3	8,2	17,9
 Ticaretane	3.577.973	3.623.171	4.118.916	3.972.032	4.432.013	20,1	24,6	2,3
 Mesken	3.577.973	3.623.171	4.118.916	3.972.032	4.432.013	20,1	3,5	13,4
 Tarımsal Sulama	3.577.973	3.623.171	4.118.916	3.972.032	4.432.013	20,1	16,5	112,0

Kaynak: TÜİK.

2 Toplam elektrik tüketimi değeri, TÜİK verilerinde yer alan sokak aydınlatması, şantiye ve diğer elektrik tüketimlerini de kapsadığı için tabloda yer alan verilerin toplamından fazladır.

Hâlihazırda İzmir'de kişi başına düşen sanayi, mesken ve toplam elektrik tüketim değerleri, Türkiye ortalamasının üzerindedir. 2017-2021 dönemine ait beş yıllık değer artış oranları ise Türkiye artış oranlarının gerisindedir. Söz konusu yıllarda sanayi sektörünün gayrisafi yurt içi hasıla değeri Türkiye'de %147,5, İzmir'de %172,6 oranında arttı. 2017 baz yılına göre İzmir'de sanayinin kişi başına düşen ve toplam tüketim değerleri de Türkiye ortalamasının altında artmıştır. Gayrisafi yurt içi hasıla değerinin artıp sanayide

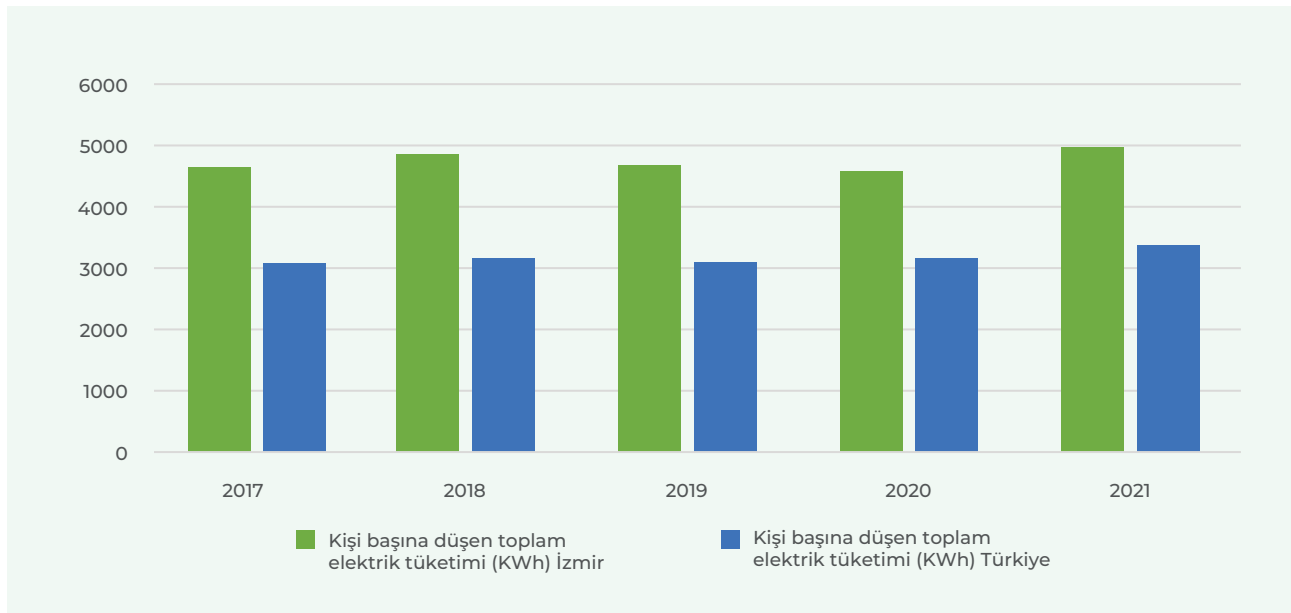
elektrik tüketiminin düşmesi, İzmir'in enerji verimliliği uygulamalarında ve temiz enerji tüketiminde ülke genelinden daha önde olduğuna işaret etmektedir. Nitekim temiz enerji sistemleriyle ilgili veriler de bu durumu teyit eder niteliktedir. 2022 yılında ülke genelinde güneş enerjisi kurulu gücü 14.667 MW'a ulaşmış olup İzmir 398 MW kapasite ile bu toplamın %3,3'ünü oluşturmuştur. 2024 yılında Türkiye'deki toplam 12.575 MW'lık rüzgâr enerjisi kapasitesinin yaklaşık 2000 MW'ı (%16) İzmir'de yer almıştır.

TABLO 6. Sarf Amaçlarına Göre Kişi Başına Düşen Elektrik Tüketim Miktarları (KWh) (2017-2021)

Cösterge (KWh)	Bölge	2017	2018	2019	2020	2021	2017 Yılına Göre Değişim (%)
Kişi başına düşen toplam elektrik tüketimi	İzmir	4658	4856	4663	4569	4983	7,0
	Türkiye	3082	3149	3094	3142	3386	9,9
Kişi başına düşen sanayi elektriği tüketimi	İzmir	2492	2552	2412	2287	2607	4,6
	Türkiye	1441	1435	1391	1435	1622	12,6
Kişi başına düşen mesken elektriği tüketimi	İzmir	1058	1054	998	1055	1059	0,1
	Türkiye	671	666	676	726	726	8,2

Kaynak: TÜİK.

ŞEKİL 3. Türkiye'de ve İzmir'de Kişi Başına Düşen Toplam Elektrik Tüketimi (KWh) (2017-2021)

Kaynak: TÜİK.

Doğalgaz, benzin, motorin gibi diğer enerji kaynaklarının yıllık tüketimlerine bakıldığında da İzmir'deki enerji tüketimi artışı, ülke genelindeki artışın

gerisinde kalmaktadır. Doğalgaz tüketiminde gözlemlenen düşüş, 2023 yılında İzmir'de CNG tüketiminin azalmasından kaynaklanmıştır.

TABLO 7. Türkiye'de ve İzmir'de Toplam Elektrik Enerjisi ve Diğer Enerji Tüketimi (2019-2023)

Gösterge (TEP)	Bölge	2019	2020	2021	2022	2023	2019-2023 Değişim (%)
Toplam elektrik enerjisi	İzmir	13.339.541	13.105.517	13.930.729	14.059.819	14.122.963	5,9
	Türkiye	197.454.206	200.721.744	217.628.938	218.114.448	219.358.495	11,1
Doğalgaz	İzmir	3.575	3.222	4.383	3.649	3.118	-12,8
	Türkiye	37.361	39.816	49.380	43.890	41.423	10,9
LPG	İzmir	258.109	233.861	228.934	225.035	263.449	2,1
	Türkiye	4.553.597	4.217.308	4.266.383	4.221.889	4.808.938	5,6
Petrol ürünleri ³	İzmir	1.379.877	1.317.585	1.463.774	1.545.369	1.727.545	25,2
	Türkiye	26.072.375	26.187.205	30.410.139	29.033.136	31.323.040	20,1
Toplam enerji tüketimi	İzmir	14.981.101	14.660.185	15.627.820	15.833.873	16.117.075	7,6
	Türkiye	228.117.539	231.166.072	252.354.840	251.413.363	255.531.896	12,0

Kaynak: Enerji Piyasaları Düzenleme Kurulu.

3 Sadece petrol ürünü (benzin, motorin, fuel oil türleri, gaz yağı ve diğer ürünler) gruplarını kapsamakta olup havacılık ve denizcilik yakıtları toplama dahil edilmemiştir.

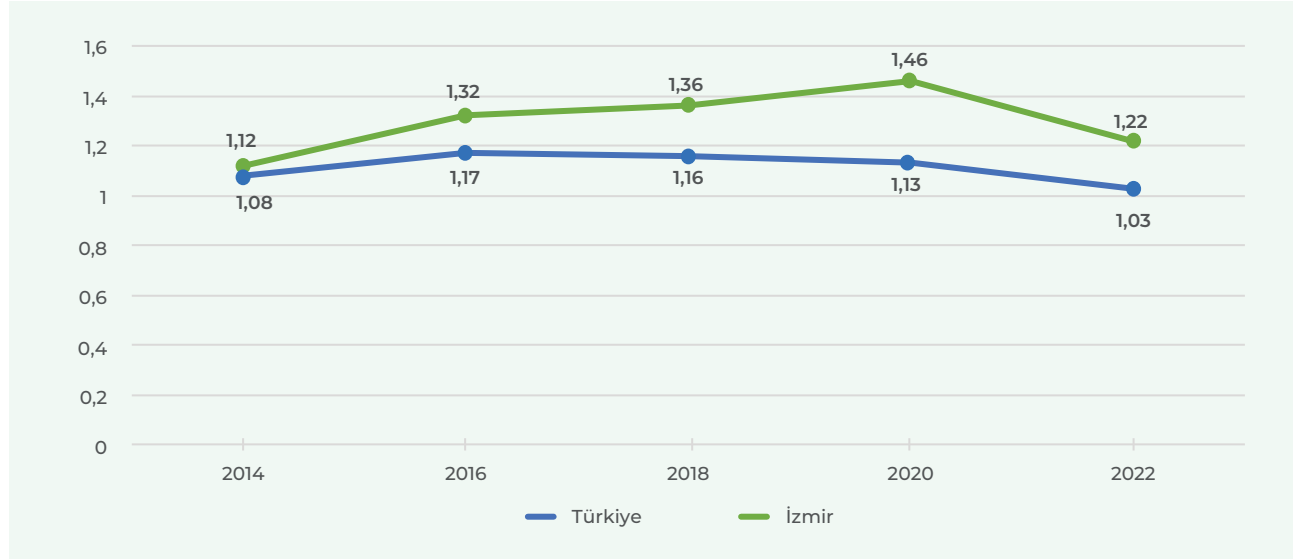
2.3. Atık Yönetimi

2014-2022 yılları arasında, kişi başı üretilen atık miktarı ülke genelinde %5 oranında azalırken İzmir'de %9 artmıştır. Pandemi dönemindeyse kişi başı günlük atık üretimi miktarı, 1,46 kg değerine ulaşmıştır.

Bu miktar sonraki dönemde azalma eğilimi gösterse de ülke ortalamasının üzerinde kalmaya devam etmiştir.

İzmir'de üretilen toplam atık miktarı artmaya devam ediyor.

ŞEKİL 4. Türkiye'de ve İzmir'de Günlük Kişi Başı Atık Üretim Miktarı (kg) (2019-2023)

Kaynak: TÜİK.

2021 yılında, ülkemizde tehlikesiz atık miktarının %4,5'ini, tehlikeli atık miktarının da %7,5'ini İzmir üretti. Şehirde üretilen toplam atık miktarı, 2019-2021 yılları arasında %9 oranında artmış ve 1,5 milyon tona ulaşmıştır. Bu yıllar arasında İzmir'in tehlikeli atık üretimi %27, tehlikesiz atık üretimi %6 oranında arttı. Ülke genelindeyse aynı yıllar arasında tehlikeli atık üretimi %84, tehlikesiz atık üretimi de %25 oranında artış göstermiştir.

İzmir'in üretim deseninde bir değişiklik olmaması sebebiyle atık üretimindeki artış oranının 2022 ve 2023 yıllarında da devam etmesi beklenirdi. Ancak, yıllar içinde şehrin atık üretim hızının düştüğü ve atık artışının ülke ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Şehir bu pozitif seyrini, sorumlu tüketici davranışlarının yaygınlaşması ve döngüsel üretim tekniklerine geçiş için uygulanan politika ve girişimlere borçludur.

TABLO 8. Türkiye’de ve İzmir’de Üretilen Atık Miktarı (bin ton/yıl) (2019-2023)

Coğrafi Kapsam	Üretilen Atık Miktarı (bin ton/yıl) ⁴					
	Atık Türü	2019	2020	2021	2022	2023
Türkiye	Tehlikeli	1.650	1.856	3.031	3.597	4.249
	Tehlikesiz	23.678	27.854	29.636	32.924	35.998
	Toplam	25.328	29.710	32.667	36.520	40.246
İzmir	Tehlikeli	182	265	232	272	301
	Tehlikesiz	1.248	1.751	1.325	1.483	1.559
	Toplam	1.430	2.016	1.557	1.757	1.862

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TABS Veri Tabanı.

İzmir’de atık üretimi azalırken geri kazanım oranı ülke ortalamasının altında seyrediyor, sürdürülebilir atık yönetimi için geri kazanım altyapısının geliştirilmesi gerekiyor.

Geri kazanılan atık miktarı, 2019-2021 döneminde ülke genelinde %53 oranında artarken İzmir’de bu oran, %16’da kalmıştır. Tehlikesiz atıkların geri kazanımında ise aynı yıllarda, ülkenin ortalama artış oranı olan %38’in oldukça altında, %11’lik bir artış kaydedilmiştir. Düşük geri kazanım oranları, atıkların daha kaynağındayken ayrı ayrı toplandığı, ayrıştırıldığı ve kazanıldığı bir atık yönetim altyapısının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

TABLO 9. Geri Kazanılan Atık Miktarı (ton/yıl) (2019-2023)

Coğrafi Kapsam	Geri Kazanılan Atık Miktarı (ton/yıl) ⁴					
	Atık Türü	2019	2020	2021	2022	2023
Türkiye	Tehlikeli	1.408.688	1.566.129	2.161.814	2.481.756	2.840.943
	Tehlikesiz	11.196.474	13.529.051	15.420.639	17.589.696	19.719.263
	Toplam	12.605.162	15.095.180	17.582.453	20.071.452	22.560.206
İzmir	Tehlikeli	159.499	243.714	184.482	215.505	233.684
	Tehlikesiz	1.084.615	1.561.727	1.200.145	1.366.268	1.457.286
	Toplam	1.244.115	1.805.441	1.384.626	1.581.773	1.690.970

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TABS Veri Tabanı.

4 Son yayımlanan atık verisi, 2021 yılına aittir. Tablolardaki 2022 ve 2023 yılı değerleri, bu yıllara yönelik projeksiyon çalışmalarıyla elde edilen tahminleri yansıtmaktadır.

İzmir, en çok atık işleme tesisine ve en fazla üretim kapasitesine sahip ikincil il konumundadır.

İzmir, İstanbul'un ardından ülkemizde en fazla atık işleme tesisine ev sahipliği yapan ildir. Ülke genelinde kurulu atık işleme tesislerinin kapasitesinin %15'i İzmir'e aittir. 2024 verilerine göre İzmir'de, 247 işletme,

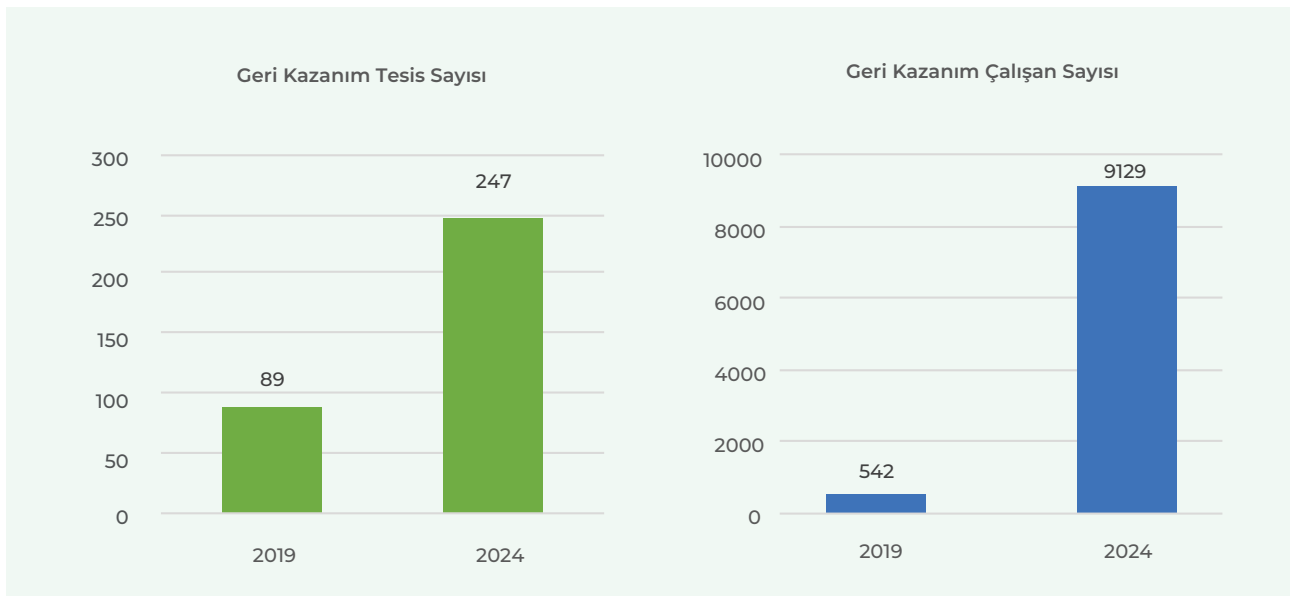
569 bin ton kapasite ile atık işleme alanında faaliyet gösteriyor. Bu kapasite, ilde üretilen tehlikesiz atığın %50'sinin geri kazanabileceği anlamına geliyor. Öte yandan şehrin bu özelliği, 2019-2024 arasındaki istihdam verilerine de yansımıştır. 2019'dan sonra, geri kazanım sektöründe istihdam edilen çalışan sayısı önemli bir artış kaydederek 2024'te 9.129 kişiye yükselmiştir.

TABLO 10. İllere ve Türkiye Geneline Göre Geri Kazanım Tesisi Sayısı ve Tesis Kapasitesi (2024)

Coğrafi Kapsam	Geri Kazanım Tesisi (Adet)	Geri Kazanım Kapasitesi (Ton)
İstanbul	448	-
İzmir	247	569.339
Ankara	239	618.021
Kocaeli	236	828.891
Gaziantep	213	232.940
Türkiye	3.157	4.640.883

Kaynak: TOBB Sanayi Veri Tabanı.

ŞEKİL 5. İzmir'de Geri Kazanım Tesisi ve Çalışanı Sayısı (2019-2024)

Kaynak: TOBB Sanayi Veri Tabanı.

2.4. Su Yönetimi

İzmir için su kıtlığı önemli bir sorundur. Önümüzdeki dönemde nüfus artışı, tarım ve sanayi sektörlerindeki bilinçsiz ve aşırı su kullanımı ile kirlletici maddelerden kaynaklı olarak su kaynakları üzerindeki baskının artması beklenmektedir. Dolayısıyla, su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için suyun daha verimli tüketilmesi ve atık suların ileri düzeyde arıtılarak yeniden kullanılabilir hâle getirilmesi gereklidir.

İzmir'de kişi başı günlük atık su üretimi, son beş yılda %15,4 oranında azaldı ve ülke ortalamasının altına düştü. Bu durum şebeke suyunun daha verimli tüketildiğini ve tüketici bilinci açısından olumlu gelişmelerin yaşandığını göstermektedir.

İzmir'de arıtma tesisi kapasitesi ve ileri arıtma yapılan su miktarı, ülke ortalamasının gerisinde kaldı.

TABLO 11. İzmir'de ve Türkiye'de Kişi Başı Günlük Atık Su Miktarı (2019-2023)

	2019	2020	2021	2022	2023
 Belediyelerde Günlük Atık Su Miktarı (litre/kişi-gün)					
İzmir	214	195	176	174	181
Türkiye	181	183	188	189	197

%-15,4
İzmir'de Günlük Atık Su Miktarı
(2019 - 2023)

%8,8
Türkiye'de Günlük Atık Su Miktarı
(2019 - 2023)

Kaynak: TÜİK.

Son beş yıldaki olumlu seyre rağmen, iki yılda bir yayımlanan belediye atık su istatistiklerine göre, İzmir'de atık su arıtma tesislerinin kapasite artışı,

arıtılan toplam atık su miktarı ve ileri arıtma yapılan atık su miktarı Türkiye ortalamasının gerisindedir.

TABLO 12. İzmir'de ve Türkiye'de Belediyelerin Atık Su Arıtma Faaliyetleri (2018-2022)

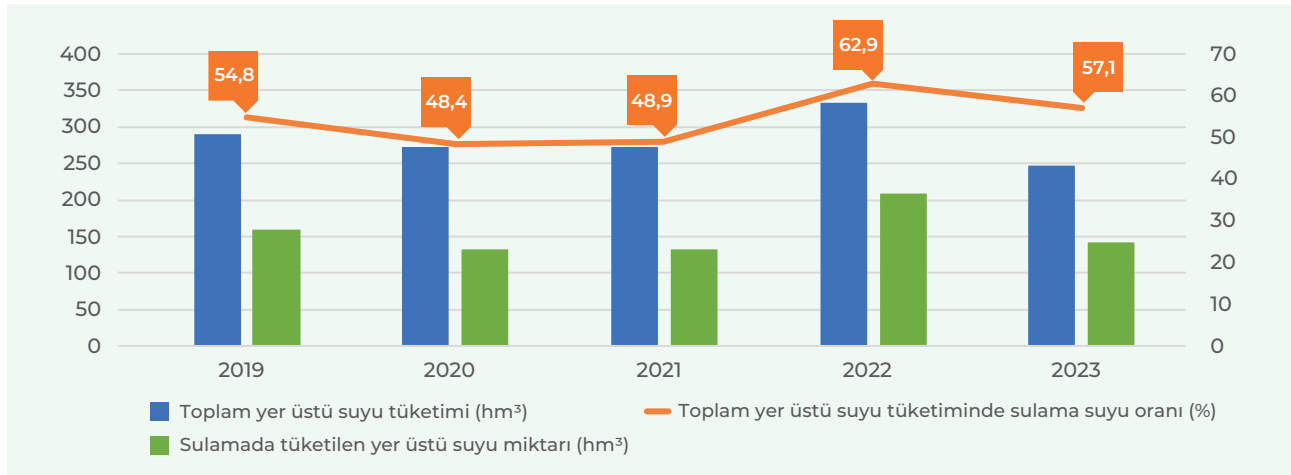
Gösterge	Bölge	2018	2020	2022	Değişim 2018-2022
Belediyelerin Atık Su Arıtma Kapasitesi (bin m ³ /yıl)	İzmir	348.015	348.737	348.715	%0,2
	Türkiye	6.366.650	6.386.784	6.679.420	%4,9
Belediyelerin Arıttığı Atık Su Miktarı (bin m ³ /yıl)	İzmir	272.992	276.259	295.369	%8,2
	Türkiye	4.236.419	4.358.270	4.631.600	%9,3
Belediyelerin İleri Arıtma Yaptığı Atık Su Miktarı (bin m ³ /yıl)	İzmir	265.132	268.538	286.468	%8,0
	Türkiye	2.029.510	2.208.154	2.440.985	%20,3
Belediyelerin Atık Su Arıtma Tesisi Kapasite Kullanımı (%)	İzmir	78,4	79,2	84,7	-
	Türkiye	66,5	68,2	69,3	-

Kaynak: TÜİK.

Yer üstü su kaynaklarının son beş yıllık dönemdeki toplam tüketim miktarı, yağış rejimine bağlı olarak 247,8 hm³ ile 333,4 hm³ aralığında dalgalı bir seyir izlemiştir. Yer üstü su kaynaklarının tarımsal sulamada kullanım oranı 2023 yılında %57,1 olarak gerçekleşmiştir.

İzmir'de su kaynaklarının büyük bir bölümü, tarımsal sulama faaliyetlerinde kullanılıyor.

ŞEKİL 6. İzmir'de Yer Üstü Suyu Tüketimi (2019-2023)

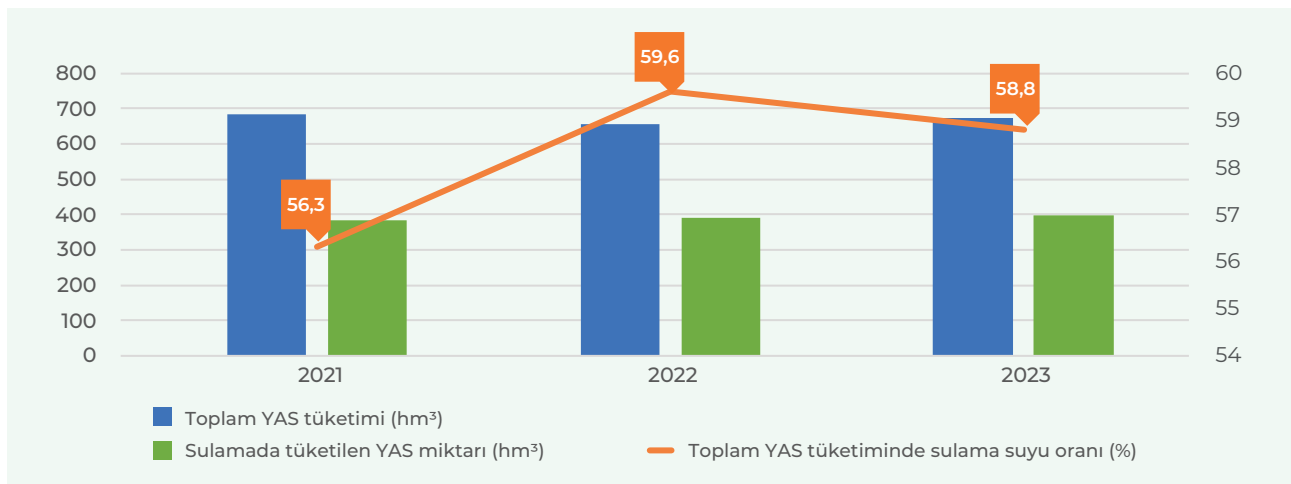

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

Son üç yıllık dönemde, İzmir'de tarımsal sulama faaliyetlerinde kullanılan yer altı suyu miktarı, yer altı suyu toplam tüketiminin %58,8'ine ulaşmıştır. Bu oran, sadece kayıtlı kuyulardan yapılan tüketimi yansıtmaktadır. Öte yandan orana dahil edilmeyen kayıt dışı şahıs kuyularından da önemli miktarlarda sulama suyu tüketildiği bilinmektedir. Kayıt dışı tüketimle

ilgili verilere ulaşmadan tarımsal su tüketimi hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapmak mümkün olmasa da mevcut tarım desaninin sulama suyu ihtiyacı, kullanılan sulama teknolojileri ve yağış rejimi düşünüldüğünde, bu alanda verimliliğin artırılmasına büyük bir ihtiyaç olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 7. İzmir'de Yer Altı Suyu Tüketimi (2021-2023)

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TABS Veri Tabanı.

BÖLÜM 3. İzmir'in Mavi Büyüme Görünümü

TCDD İzmir Alsancak Limanı

3.1. Deniz Taşımacılığı ve Liman Hizmetleri

Liman kenti İzmir, sahip olduğu sanayi altyapısı ve deniz taşımacılığına uygun kıyı noktaları ile liman hizmetlerinde giderek uzmanlaşıyor ve yürüttüğü deniz taşımacılığı faaliyetleri ile ülke ekonomisine büyük katkı sağlıyor.

2023 yılında İzmir limanlarında yapılan toplam yük elleçleme miktarı, 2018 yılına göre %40,4 artmış ve 91 milyon tona ulaşmış olup bu, Türkiye'nin toplam yük elleçlemesinin %17,5'inin İzmir'den yapıldığı anlamına gelmektedir. 2018-2023 yılları arasında İzmir, elleçlenen toplam yükte %41, konteynerde %21 artış kaydetmiştir.

2023 yılında İzmir'de elleçlenen toplam konteyner sayısı da %20,6 oranında artmış ve 1 milyon 900 bin TEU⁵ düzeyine ulaşmıştır. Buna göre, Türkiye'nin toplam konteyner elleçlemesinin %14,9'u İzmir'den yapılmaktadır. 2018-2023 yılları arasında İzmir limanlarına uğrayan yük gemilerinin sayısı ve gemi groston büyüklükleri de artış içindedir.

2018-2023 yılları arasında TCDD İzmir Limanı, toplam yük elleçlemede %18, konteyner elleçlemede ise %53 düşüş yaşarken Aliağa limanları, toplam yükte %51, konteynerde %68 artış göstermiştir. Bölgenin deniz taşımacılığı ve liman hizmetlerindeki bu gelişimi, temelde Aliağa limanlarına borçlu olduğu görülmektedir. Aliağa limanları 2023 yılındaki 81 milyon 355 bin 615 ton elleçleme ile Türkiye'de birinci sıraya yükselmiş ve en fazla yük elleçleyen liman başkanlığı olmuştur.

*Aliağa limanlarının yüksek performansı
sayesinde bölgede elleçleme hacmi gelişiyor.*

Aliağa, SOCAR Terminal

5 TEU, 20 feet'lik konteyneri karşılayan lojistik ölçü birimidir ve 34 m³ hacme tekabül etmektedir. İngilizce "Twenty-foot Equivalent Unit" ifadesinin kısaltmasıdır. Konteyner yükler için kullanılan bir endüstri standardıdır.

TABLO 13. Seçilmiş Liman Göstergeleri Bakımından İzmir Limanlarının Durumu (2018-2023)

		2018	2022	2023	Değişim (2018-2023 Yılları)	Değişim (2022-2023 Yılları)
 İLDE YÜK ELLEÇLEME	İzmir İli Toplam Yük Elleçlemesi (ton)	64.800.719	91.776.752	91.004.769	%40,4	%-0,84
	Ülke Yük Elleçlemesinde İzmir Limanlarının Payı (%)	13,77	16,90	17,50	%27,08	%3,55
 İLDE KONTENEYER ELLEÇLEME	İzmir İli Toplam Konteyner Elleçlemesi (TEU)	1.555.613	1.884.116	1.876.271	%20,6	%-0,4
	Ülke Konteyner Elleçlemesinde İzmir Limanlarının Payı (%)	14,34	15,28	14,94	%4,18	%-2,26
 LİMANLARA UĞRAYAN GEMİ	İzmir İli Limanlarına Uğrayan Gemilerin Toplam Sayısı	9.877	9.296	10.110	%2,4	%8,8
	İzmir İli Limanlarına Uğrayan Gemilerin Toplam Groston Büyükülüğü (ton)	127.508.227	145.777.472	151.943.661	%19,2	%4,2
 LİMAN BÖLGELERİNDE YÜK ELLEÇLEME	TCDD İzmir Limanında Toplam Yük Elleçleme (ton)	9.040.779	8.262.826	7.443.892	%-17,7	%-9,9
	Aliağa Limanlarında Toplam Yük Elleçleme (ton)	53.985.243	81.056.935	81.355.615	%50,7	%0,37
 LİMAN BÖLGELERİNDE KONTENEYER ELLEÇLEME	TCDD İzmir Limanı'nda Toplam Konteyner Elleçleme (TEU)	610.908	390.275	290.452	%-52,5	%-25,6
	Aliağa Limanlarında Toplam Konteyner Elleçleme (TEU)	944.705	1.493.841	1.585.819	%67,9	%6,2

Kaynak: Denizcilik Genel Müdürlüğü, Denizcilik Genel Müdürlüğü verilerine dayalı hesaplamalar.

TABLO 14. İzmir Limanlarında Son 5 Yılda Elleçlenen Yük ve Konteyner

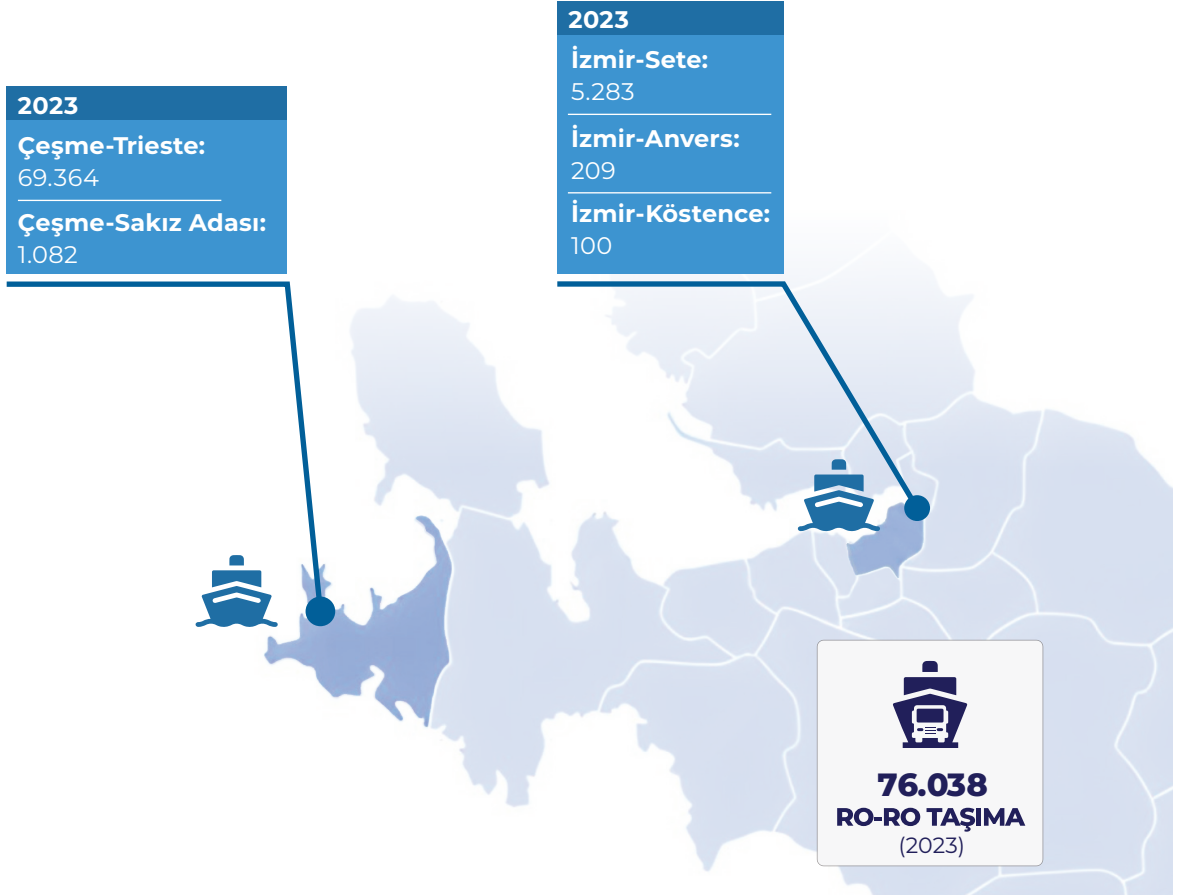
	2018	2022	2023
 İzmir Limanlarında Elleçlenen Toplam Yükün Son Beş Yıldaki Değişimi (%)	%23	%37	%41
 İzmir Limanlarında Elleçlenen Konteyner Hacminin Son Beş Yıldaki Değişimi (%)	%35	%32	%21

Kaynak: Denizcilik Genel Müdürlüğü, Denizcilik Genel Müdürlüğü verilerine dayalı hesaplamalar.

Beş yıl öncesine göre kıyaslama amacıyla 2023, 2022 ve 2018 yılları verileri sırasıyla 2018, 2017 ve 2013 yılları ile kıyaslandığında, İzmir limanlarında elleçlenen toplam yükün sürekli artış gösterdiği tespit edilmektedir. Konteyner hacmi değişimine ilişkin benzer analiz yine artış eğilimini sergilese de, bu artış toplam yükteki artışın gerisindedir.

İzmir'den; Sete, Anvers, Köstence, Selanik, Tarragona ve Trieste'ye Ro-Ro hatları bulunuyor. En çok taşımacılık Çeşme-Trieste arasında yapılıyor. Ro-Ro gemileri ile tüm hatlarda 2018 yılında 80.359, 2022 yılında 87.511, 2023 yılında ise 76.038 adet araç taşındı. Ro-Ro gemileri ile taşınan araç sayısının düşmesinde Kızıldeniz'de yaşanan ve gemi trafiğini etkileyen problemler etkili olmuştur.

TABLO 15. İzmir'den Ro-Ro Gemileri ile Taşınan Araç Sayısı ve Hatlar (2018-2023)

Gösterge	Birim	2018	2022
Ro-Ro Gemileri ile Taşınan Araç Sayısı ve Hatlar	Adet	Toplam: 80.359	Toplam: 87.511
		▶ Çeşme-Trieste: 54.133 ▶ İzmir-Sete: 13.978 ▶ Çeşme-Sete: 7.232 ▶ İzmir-Trieste: 5.016	▶ Çeşme-Trieste: 70.013 ▶ İzmir-Tarragona: 13.670 ▶ Çeşme-Sakız Adası: 1.614 ▶ İzmir-Sete: 1.273 ▶ İzmir-Selanik: 941

3.2. Gemi Geri Dönüşümü

İzmir'de limanların ve ağır endüstri işletmelerinin yerleşmiş olduğu Aliağa ilçesi, aynı zamanda gemi geri dönüşüm alanında faaliyet gösteren işletmelere

de ev sahipliği yapıyor. Bu işletmelerde 2023 yılında toplam tonajı 184 bin LDT/ton olan 38 adet geminin sökümü yapıldı.

TABLO 16. İzmir'e Söküme Gelen Gemi Adetleri ve Tonajları (2022-2023)

		Birim	2022	2023
	İzmir'e Söküme Gelen Gemi Adedi	LDT/Ton	84	38
	İzmir'e Söküme Gelen Gemi Tonajı	LDT/Ton	569.000	184.000

Kaynak: Gemi Geri Dönüşüm Sanayicileri Derneği (GEMİSANDER).

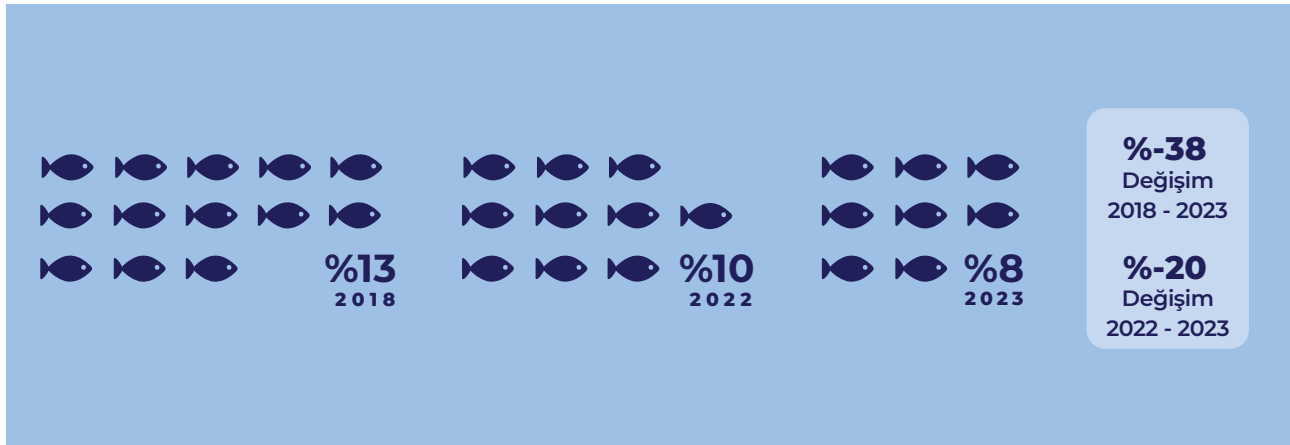
3.3. Su Ürünleri ve Balıkçılık

Su ürünleri ve balıkçılık, gıda üretimi açısından mavi ekonomi içinde önemli bir role sahip. Türkiye'nin su ürünleri üretiminde İzmir, ikinci sırada yer alıyor ve şehirde su ürünleri yetiştiriciliği son yıllarda gelişim gösteriyor. 2018-2023 arasında yetiştirici firma sayısı 25'ten 48'e, toplam üretim de 83 bin tondan 110 bin tona yükseldi. Fakat İzmir'deki su ürünleri yetiştiriciliğinin ülke içindeki payı, %13'ten %8'e düştü. Buradan hareketle Türkiye'deki diğer üretim bölgelerinin

İzmir'den daha fazla büyüme performansı gösterdiğini söylemek mümkün. Bölgedeki üretimin artış eğiliminde olması, sürdürülebilirliği ve verimliliği geliştirecek çevreyle dost teknoloji ve uygulamaların hayata geçirilmesini de önemli hâle getiriyor.

İzmir su ürünleri yetiştiriciliğinin ülke içindeki payı düşüyor.

TABLO 17. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İzmir'in Payı (2018-2023)

Kaynak: TÜİK.

Yetiştiricilikte, damızlık balıklardan yumurta ve yavru balık elde etmek amacıyla kuluçkahaneler kullanılmaktadır. Yavru balıklar, iç su ve deniz kaynaklarına adapte olmaları için ise önce adaptasyon tesislerine alınmaktadır. İzmir'de toplam yedi adet kuluçkahane ve bir adet adaptasyon tesisi bulunuyor. En çok

yetiştirilen türlerden biri olan levreğin üretim miktarı, 2018'den sonra istikrarlı bir artış göstererek 2023 yılında 63 bin tona ulaşmıştır. Çipura üretiminde ise 2022 yılında en yüksek üretim miktarına ulaşılmış, 2023 yılında %13 düzeyinde bir azalışla 46 bin tonluk üretim gerçekleştirilmiştir.

TABLO 18. İzmir'de Yetiştiricilik Yoluyla Üretilen Balık Miktarı (2018-2023)

Cösterge	Birim	2018	2022	2023
Üretim Miktarı	Ton	- Çipura: 26.689 - Levrek: 36.669 - Alabalık: 552,5 - Diğer: 18.642 Toplam: 82.552,5	- Çipura: 52.915 - Levrek: 52.586 - Alabalık: 165 - Diğer: 890 Toplam: 106.556	- Çipura: 45.900 - Levrek: 63.228 - Alabalık: 186 - Diğer: 657 Toplam: 109.971

Kaynak: İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü.

Su ürünleri yetiştiriciliği yapan firma sayısı son beş yılda neredeyse iki katına yükselmiş ve 2023 yılında 48 olmuştur.

TABLO 19. İzmir'de Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan Özel Sektör Firma Sayısı (2018-2023)

	2018	2022	2023	Değişim 2018-2023	Değişim 2022-2023
 Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan Özel Sektör Firma Sayısı (adet)	25	46	48	%92	%4

Kaynak: İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü.

2022-2023 yıllarında İzmir'in toplam ihracat miktarı %5, toplam ihracat değeri ise %4 artmıştır.

TABLO 20. İzmir İhracat Verileri (2022-2023)

	2022	2023	Değişim 2022-2023
 İzmir İhracat Toplam Miktarı (Ton)	52.020.430	54.881.161	%5
 İzmir İhracat Toplam Değeri (USD)	347.089.128	359.993.920	%4

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri.

Üretim miktarına paralel olarak en çok levrek ve çipura ihracatı yapılıyor. İhracat yapılan ülkeler listesinin başında İtalya, Birleşik Krallık ve Hollanda yer alıyor. 2022 yılında iki türün ihracat miktarları aynı düzeylerdeyken 2023 yılında ihracatı yapılan çipura miktarı 26

bin tonlara çıktı, levrekse 23 bin ton ile hemen hemen bir önceki düzeyini korudu. İki türden sonra üçüncü sırada ise yaklaşık 2 bin ton ile alabalık geliyor.

TABLO 21. İzmir'den İhraç Edilen Başlıca Balık Türlerinin Miktarı ve Değeri (2022-2023)

Tür	Miktar (Ton)			Değer (FOBUSD ⁶)		
	2022	2023	Değişim	2022	2023	Değişim
Levrek	23.830,43	23.214,41	%-2,6	184.400.073,11	177.814.727,07	%-3,6
Çipura	23.206,18	26.034,76	%12,2	121.885.908,64	137.248.245,45	%12,6
Alabalık	2.024,26	1.952,30	%-3,6	9.590.060,11	12.359.195,45	%28,9

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri.

2022 ve 2023 yılları arasında levrek ihracatı hem tonaj hem değerde düşüş göstermiş, diğer iki türün

ihracatı ise tonaj ve değer açısından artış sergilemiştir.

TABLO 22. Ükelere Göre İhracat Miktarı (2022-2023)

Ülke	2022 Ağırlık (t)	Ülke	2023 Ağırlık (t)
İtalya	12.875,96	İtalya	13.835,68
Birleşik Krallık	8.412,81	Birleşik Krallık	8.444,02
Hollanda	5.025,10	Hollanda	4.857,10
İspanya	4.591,61	Rusya Federasyonu	4.292,16
Rusya Federasyonu	3.379,68	İspanya	4.129,21

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri.

Balığın ihracat değeri bazındaki sıralaması, ağırlık sıralamasıyla paralellik göstermektedir. İtalya ve

Birleşik Krallık'a 2023 yılında sırasıyla, 89 milyon ve 70 milyon FOBUSD değerinde ihracat yapıldı.

TABLO 23. İzmir'den Balık İhraç Edilen Ülkeler ve İhracat Değerleri (2022-2023)

Ülke	2022 FOBUSD	Ülke	2023 FOBUSD
İtalya	86.477.356,82	İtalya	89.211.320,61
Birleşik Krallık	66.697.951,37	Birleşik Krallık	69.550.526,85
Hollanda	34.525.347,35	Hollanda	31.557.828,08
İspanya	23.473.818,25	Rusya Federasyonu	21.202.614,27
Rusya Federasyonu	17.983.418,36	İspanya	20.292.774,70

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri.

6 Free On Board (FOB) terimi, tedarikçinin malzemeyi nakliye yapılacağı geminin güvertesine taşıyana kadar olan sorumluluğunu ifade eder.

İşlenmiş su ürünleri, bir veya birkaç işleme yönteminin uygulanması ile elde edilen, temizlenmiş, dilimlenmiş, fileto, füme, köfte vb. formlarda, paketli hâlde satışa sunulan soğutulmuş veya dondurulmuş

ürünlerden oluşuyor. Her bir türün toplam ihracatında işlenmiş ürün payı incelendiğinde, İzmir'in levrek ihracatının %31'inin işlenmiş ürünlerden oluştuğu ve levreğin bu anlamda öne çıktığı görülüyor.

TABLO 24. İşlenmiş Deniz Ürünlerinin İzmir'den İhracat Oranı, İhracat Miktarı, İhracat Değeri (2022-2023)

		2022	2023	Değişim
 Levrek	İhracat Oranı (%)	32,7	31,1	%-1,7
	İhracat Miktarı (ton)	7.802,31	7.215,02	%-7,5
	İhracat Değeri (FOBUSD)	89.814.075,50	85.802.736,51	%-4,5
 Çipura	İhracat Oranı (%)	14,5	14,2	%-0,3
	İhracat Miktarı (ton)	3.367,34	3.697,12	%9,8
	İhracat Değeri (FOBUSD)	33.249.710,06	36.904.332,58	%11
 Alabalık	İhracat Oranı (%)	2,2	1,5	%-0,7
	İhracat Miktarı (ton)	44,24	28,52	%-35,5
	İhracat Değeri (FOBUSD)	425.275,31	388.727,59	%-8,6

Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri.

İşlenmiş deniz ürünleri, taze veya dondurulmuş ham ürünlere göre daha fazla katma değer sağlıyor. Ayrıca üretilmesi için birtakım işlemlerden geçmesi gerektiğinden daha fazla istihdam yaratıyor. Deniz

ürünlerinin işlenmesi, ürünlerin daha geniş bir pazar yelpazesinde talep görmesi nedeniyle ihracatı da geliştirme potansiyeline sahiptir.

3.4. Kıyı Turizmi

İzmir, 629 kilometrelik sahiliyle ülkemizin en uzun kıyılara sahip kentlerinden biri. Doğal plajlarca zengin olan İzmir'de, 63 adet mavi bayraklı plaj bulunuyor. 2023 yılında yaklaşık 1,5 milyon yabancı turist İzmir'i ziyaret etti. İzmir'e gelen kruvaziyer gemi sayısı

2018'den 2023'e %257 arttı ve 132'ye ulaştı. Buna paralel olarak kruvaziyer yolcu sayısı da 97 bin kişi oldu.

Kruvaziyer turizmde İzmir'e gösterilen ilgi artıyor.

TABLO 25. İzmir'de Mavi Bayraklı Plaj ve Şehre Gelen Turist Sayısı (2018-2023)

	2018	2022	2023	Değişim (2018-2023)	Değişim (2022-2023)
 Mavi Bayraklı Plaj Sayısı (adet)	52	66	63	%21 ARTIŞ	%5 DÜŞÜŞ
 Gelen Turist Sayısı (kişi)	1.021.576	1.465.006	1.491.803	%46 ARTIŞ	%2 ARTIŞ

Kaynak: Türkiye Çevre Eğitim Vakfı ve İzmir Kültür Turizm Müdürlüğü.

TABLO 26. İzmir'e Gelen Kruvaziyer Gemi ve Yolcu Sayısı (2018-2023)

	2018	2022	2023	Değişim (2018-2023)	Değişim (2022-2023)
 Kruvaziyer Gemi Sayısı (adet)	37	112	132	%257 ARTIŞ	%18 ARTIŞ
 Kruvaziyer Yolcu Sayısı (kişi)	51.157	79.195	97.060	%90 ARTIŞ	%23 ARTIŞ

Kaynak: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı kontrolünde İzmir'den yurtdışına ulaşım sağlanan denizyolu hattı sayısı 2023'te bir önceki yıla göre beşten bire düştü.

Bu azalmaya karşın yolcu sayısı %32 artış kaydederek 310 bin seviyesine ulaştı.

TABLO 27. İzmir'den Deniz Yoluyla Yurt Dışına Bağlanan Yolcu Taşıma Hattı ve Taşınan Yolcu Sayısı (2022-2023)

Cösterge	Birim	2022	2023
Deniz Yoluyla Yurt Dışına Bağlanan Yolcu Taşıma Hattı Sayısı	Adet	5	1
Deniz Yoluyla Yurt Dışına Taşınan Yolcu Sayısı	Kişi	235.245	309.787

Kaynak: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı.

Körfez etrafında kurulu bir şehir olan İzmir'de, şehir içi ulaşımında deniz ulaşımının da kullanılması önemli bir kolaylaştırıcı faktör. İzmir Büyükşehir Belediyesinin filosunda 15 adet yolcu gemisi ve beş adet arabalı vapur bulunuyor. Şehir içi ulaşım amacıyla kullanılan arabalı vapurla taşınan araç sayısı, 2018-2023 yılları arasında %22 arttı. Vapur ile taşınan yolcu sayısı ise

2018-2023 yılları arasında %10 azaldı ve 14,6 milyon olarak gerçekleşti. Bu düşüşte, pandemi sonrasında çalışma prensiplerinin değişmesinin de payı olduğu söylenebilir. Rakamlar aynı zamanda, İzmir'de deniz ulaşımının daha fazla kullanılmasına yönelik politikalara ihtiyaç olduğunu da göstermektedir.

TABLO 28. İzmir'de Vapur ile Taşınan Araç ve Yolcu Sayıları (2018-2023)

	2018	2022	2023	Değişim (2018-2023)	Değişim (2022-2023)
 Arabalı Vapur ile Taşınan Araç Sayısı (adet)	1.033.602	1.298.992	1.256.843	%22 ARTIŞ	%3 DÜŞÜŞ
 Vapur ile Taşınan Yolcu Sayısı (kişi)	16.313.201	15.632.855	14.621.849	%10 DÜŞÜŞ	%6 DÜŞÜŞ

Kaynak: İZDENİZ.

BÖLÜM 4.

Genel Değerlendirme

Ülkemizin en önemli sanayi ve tarımsal üretim merkezlerinden olan İzmir, hızlı sanayileşme ve yoğun tarımsal faaliyetler nedeniyle ciddi çevresel sorunlarla mücadele ediyor. Özellikle son yıllarda yaşanan su kıtlığının, iklim değişikliğinin de etkileriyle, önümüzdeki dönemde şiddetleneyeceği ve bu durumun İzmir ekonomisi için önemli bir risk oluşturacağı öngörülmüyor.

İzmir kirlletici sanayisiyle ülkenin en çok atık üreten illerinin başında geliyor. Üretilen bu atıkların da sürdürülebilir ve etkin bir şekilde yönetilmesine ihtiyaç duyuluyor. Öte yandan, İzmir temiz enerji alanında önemli bir potansiyele sahip. İzmir'in yeşil dönüşümü, mevcut ekonomik risklerin azaltılması ve fırsatların değerlendirilmesi bakımından oldukça önemli bir araç olarak öne çıkıyor. Özellikle son yıllarda yaşanan uluslararası gelişmelerin, yeşil dönüşüm konusunda atılacak adımları ve girişimleri de hızlandırması bekleniyor.

İzmir'in yeşil görünümü, belirli göstergeler üzerinden yeşil dönüşümün son beş yıllık performansına yönelik genel bir bakış sunuyor. Bazı veri eksiklikleri nedeniyle sınırlı göstergeler üzerinden yapılabilen değerlendirmeler, İzmir'in yeşil dönüşüm alanında önemli gelişmeler kaydettiğini ancak özellikle kaynakların verimli kullanılması ve kirliliğin önlenmesi için ivedilikle tedbir alınması gerektiğini ortaya koyuyor. Artan sıcaklıklar, azalan yağış miktarı ve hava kalitesinde yaşanan belirgin düşüşler, İzmir'in iklim değişikliğinin etkileriyle karşı karşıya olduğunu ve iklim değişikliği ile mücadelede önemli adımların atılması gerektiğini gösteriyor.

İzmir'in atık işleme kapasitesinin artması, olumlu bir gelişme olarak öne çıksa da geri dönüşüm oranlarının ülke ortalamasının altında kalması, etkin bir atık yönetim sistemine geçilmesi gerektiğini gösteriyor. Enerji tüketimindeki artış, enerji verimliliğine ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımların arttırılmasını ve temiz enerjiye geçişi ön plana çıkarıyor. Tarımsal üretimde bilinçsiz ve aşırı miktarda su tüketimi, özellikle yer altı su kaynaklarının kontrolsüz biçimde kullanılması, su kıtlığı açısından önemli bir risk oluşturuyor. Su kaynakları üzerinde oluşan bu baskının azaltılması için su verimliliğinin sağlanması ve suyun arıtılarak yeniden kullanılması kritik

önemde. İzmir'in mevcut su potansiyeli düşünülürse, bu alanda ülke genelinden daha yüksek düzeyde bir ilerlemeye ihtiyaç duyulduğu belirgin biçimde ortaya çıkıyor.

İzmir, sahip olduğu denizel kaynakları ve kıyı şeridiyle mavi ekonomi potansiyelini öne çıkaran bir bölge olarak dikkati çekiyor. Mavi ekonomide oldukça geniş bir yelpaze sunan İzmir'in mavi görünümü analizinde; özellikle deniz taşımacılığı ve limanlar, su ürünleri ve balıkçılık, gemi geri dönüşümü ve kıyı turizmi gibi sektörler yakın bir bakış ile ele alındı. Kadim bir liman şehri olan İzmir, 16 limanı ile deniz taşımacılığında ve liman hizmetlerinde güçlü bir altyapıya sahip. Aliağa limanlarının yüksek performansı, son yıllarda İzmir'in elleçleme kapasitesini arttırırken bölgenin deniz taşımacılığında merkez olma konumunu da pekiştiriyor. Buna karşın, TCDD İzmir Limanı'nın yaşadığı düşüş, liman ekosistemini bütüncül değerlendiren stratejilere olan ihtiyacı ortaya koyuyor. Birtakım küresel problem ve gerilimler, deniz taşımacılığını ve gemi geri dönüşüm faaliyetlerini olumsuz etkiliyor. İzmir su ürünleri üretiminde, ikinci il olma konumunu koruyor. Buna rağmen yetiştirici firma sayısı artarken ülke içindeki pazar payında düşüş yaşıyor. Bu alanda sürdürülebilir üretim ve çevre dostu teknolojilerin benimsenmesi, İzmir'in potansiyelini güçlendirmek adına kritik önemde. İzmir'de kruvaziyer turizminin giderek gelişmesi ve mavi bayraklı plajların artması, kıyı turizminin potansiyelini gösteriyor. Şehir içi ulaşımda vapur ile taşınan yolcu sayısındaki düşüş, deniz ulaşımının geliştirilmesine yönelik etkili politikaların gerekliliğine işaret ediyor. Denizlerin sunduğu ekonomik potansiyelden sürdürülebilir biçimde istifade etmeyi içeren ve uzun vadeye yayılan mavi büyüme stratejisi doğrultusunda yapılacak çalışmalar, bölgede iş, gelir ve katma değer üretimini güçlendirmek açısından önem taşıyor. Denizlerin sürdürülebilir yönetimi ve denizel kaynakların sahip olduğu ekonomik değerlerin açığa çıkarılması adına, yatırımların sürdürülebilirlik temelinde yapılmasının yanı sıra bilgi üretimi, planlama ve iş birliği de önde gelen çalışma alanlarını oluşturuyor.

İZMİR KALKINMA AJANSI

Megapol Çarşı Kule, Halkapınar Mahallesi,
1203/11. Sk. No: 5-7, Kat: 19, 35170 Konak/İzmir

T. +90 232 489 81 81 F. +90 232 489 85 05

www.izka.org.tr